

College van Gedeputeerde Staten
statenvoorstel

DATUM	06/22/21	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	SLO	COMMISSIE	Milieu en Mobiliteit
STELLER	Eginhard Rot	TELEFOONNUMMER	06-42547862
DOCUMENTNUMMER	UTSP-997885275-16355	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Essen

Onderwerp : Regionale Energiestrategie 1.0 RES regio U16

Bijlage(n): 1. RES 1.0 regio U16 met bijbehorende bijlagen
2. Infographic participatie U16

Aan Provinciale Staten,

Gevraagd besluit

1. De Regionale Energiestrategie 1.0 van de RES regio U16 vast te stellen;
2. In te stemmen met inzending van de Regionale Energiestrategie 1.0 van de RES regio U16 naar het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NP RES);
3. GS op te dragen om in overleg met de regionale partners de uitwerking en realisatie van de RES vorm te geven, te bewaken en te faciliteren binnen de kaders van de Omgevingsvisie, (interim) Omgevingsverordening en de tijdslijnen van het Klimaatakkoord;
4. GS op te dragen om, na overleg met de RES-partners, medio 2022 een tussenbalans op te stellen en voor te leggen aan Provinciale Staten en daarin inzicht te geven of dan ook:
 - a. de plannen voldoende robuust zijn, zoeklocaties voldoende concreet zijn, de aansluitbaarheid op het net geborgd is, de verhouding zon en wind voldoende geoptimaliseerd is, en er in voldoende mate zicht is op een zorgvuldige ruimtelijke inpassing,
 - b. nadere participatie heeft plaatsgevonden en/of initiatieven van onderop ingebracht en benut zijn en er zicht is op minimaal 50% lokaal eigendom,
 - c. per locatie afspraken zijn gemaakt met de betreffende gemeente(n) over de planologische besluitvorming en vergunningverlening, gericht op zorgvuldige en tijdige besluitvorming,
 - d. er voldoende aanvullende locaties zijn als compensatiemogelijkheden voor planuitval,
 - e. afhankelijk van de inzichten onder a tot en met d: of inzet van provinciale ruimtelijke instrumenten op specifieke locaties gewenst of noodzakelijk is.

Inleiding

Klimaatverandering is een van de grootste uitdagingen van deze tijd, en de daarmee verbonden energietransitie is een van de majeure opgaven voor onze provincie. Met het vaststellen van de Regionale Energiestrategieën (RES) zetten wij een grote stap om deze transitie in de provincie Utrecht voor het onderdeel elektriciteit en regionale warmtebronnen vorm te geven.

Context

De RES'en vloeien voort uit de internationale en nationale verplichtingen om de klimaatverandering te beperken. De opgave voor de RES'en is vastgelegd in het Klimaatakkoord uit 2019, dat door het IPO namens de provincies is ondertekend. Uw Staten hebben op 6 november 2019 ingestemd met de maatregelen betrekking hebbend op de opgaven in de provincie Utrecht (PS2019MM04). De RES'en zijn hier onderdeel van. In het Klimaatakkoord is ook vastgelegd dat uiterlijk 1 juli 2021 de RES'en versie 1.0 door alle partners in de regio's worden vastgesteld. Uw Staten hebben eerder op 23 september 2020 na bespreking van de 3 concept-RES'en ingestemd met verzending naar het Nationaal Programma RES (NPRES).

In de RES regio U16 bleek meer tijd nodig te zijn om tot een gedragen consensus te komen, om de participatie met inwoners en belanghebbenden goed te doorlopen en om volksvertegenwoordigers goed te informeren. De RES regio U16 heeft, met handhaving van de ambitie, besloten om de planning voor het indienen van de RES 1.0 te verruimen van 1 juli naar 1 oktober 2021. De drie Utrechtse RES'en zijn daardoor niet gelijktijdig aan u voorgelegd. Het voorstel voor het vaststellen van RES regio Amersfoort en RES regio Foodvalley is behandeld in uw vergadering van 30 juni 2021. Het voorstel voor het vaststellen van RES regio U16 ligt nu aan u voor. Met de RES 1.0 van de RES regio U16 leggen zestien gemeenten, de provincie Utrecht en vier waterschappen vast hoe zij de regionale energievoorziening (elektriciteit en warmte) gaan verduurzamen. De delen in dit statenvoorstel die van toepassing zijn op alle drie RES'en zijn identiek aan de tekst in het statenvoorstel voor het vaststellen van RES regio Amersfoort en RES regio Foodvalley. Uw besluit over RES regio U16 is daarmee op dezelfde overwegingen gebaseerd als uw besluit over RES regio Amersfoort en RES regio Foodvalley.

Met het akkoord van Parijs is in 2015 internationaal vastgelegd dat overheden maatregelen zullen nemen om de klimaatverandering te beperken tot maximaal 2 graden Celsius, en bij voorkeur tot 1,5 graad Celsius. Dit internationale commitment is vertaald naar Europees (EU), Nederlands en regionaal en lokaal commitment.

- In Nederland is het commitment van het Akkoord van Parijs vertaald in het Klimaatakkoord (2019) en de Klimaatwet (2019), waarbij is afgesproken om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990, en in 2050 met 95%. In 2050 zullen geen fossiele brandstoffen meer worden gebruikt. In het Klimaatakkoord is tevens vastgelegd dat per jaar 1,5 % energiebesparing moet worden bereikt, en dat in 2030 op zee 49 TeraWattuur (TWh), en op land 35 TWh aan duurzame elektriciteit per jaar grootschalig zal worden opgewekt met zonne- en windenergie. Daarnaast verwacht men nog 7 TWh per jaar aan kleinschalig zonne-energie op dak op te kunnen wekken. Wanneer deze doelstellingen worden gehaald, zal circa 70% van de totale elektriciteitsvraag in ons land in 2030 opgewekt worden uit zon en wind.
- In het Klimaatakkoord is tevens afgesproken dat in 30 regio's Regionale Energiestrategieën zullen worden opgesteld om het doel van 35 TWh grootschalige opwek op land in 2030 te kunnen halen met grootschalige zonne- en windenergie. Daarnaast is afgesproken dat elke regio een Regionale Structuurvisie Warmte (RSW) oplevert, als onderdeel van de RES.
- In de regio's werken gemeenten, provincie(s) en waterschappen op basis van het Klimaatakkoord als gelijkwaardige partners samen. Aan de afzonderlijke regio's zijn vanuit het Rijk geen taakstellingen opgelegd. Er is gekozen voor een bottom-up proces waarbij de regio's is gevraagd een bod te doen van

wat men in de regio's zou kunnen bijdragen aan het nationale doel. De decentrale overheden hebben hiermee gezamenlijk de verantwoordelijkheid op zich hebben genomen om te borgen dat deze opgave tijdig wordt gerealiseerd. In elke regio zitten netbeheerders aan tafel die het bod doorrekenen en een netimpactanalyse opstellen. Als de som van de boden niet voldoende zou zijn, zou een proces van intensivering moeten plaatsvinden ("route 35"). Op basis van de PBL-analyse van de concept-RES'en is Route 35 vooralsnog niet nodig. De RES-regio is door het Nationaal Programma RES (NPRES) gevraagd om op uiterlijk 1 juni 2020 (later vanwege corona verschoven naar 1 oktober 2020) een concept RES op te leveren, en op 1 juli 2021 de definitieve RES 1.0. De bestuurders in de regio U16 hebben besloten meer tijd te nemen. Daarom is besloten om de planning voor het indienen van de RES 1.0 regio U16 te verruimen van 1 juli naar 1 oktober 2021. Op 1 juli 2021 heeft het NPRES al inzage gekregen in het door de colleges vastgestelde voorstel voor de tekst van RES regio U16, waardoor het NPRES op basis van hiervan al een beoordeling kan voorbereiden. Na vaststelling door alle partners zal de definitieve RES regio U16 naar NPRES worden ingezonden.

- De opgave voor RES 1.0 zal ingevuld worden met de bestaande technieken om elektriciteit op te wekken uit zon en wind. Dit is vastgelegd in Handreiking 1.0 en 1.1 van NPRES. Voor 2030 zijn geen andere opties beschikbaar. Kernenergie zal geen rol kunnen spelen vóór 2030 zoals ook in de reactie op de motie Kernenergie van uw Staten is aangegeven¹. Elke twee jaar zal de RES worden geactualiseerd; medio 2023 zal de RES 2.0 door de partners worden opgeleverd.
- In de Europese Unie is recent overeenstemming bereikt over een Europese Klimaatwet met het doel om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met 55% terug te dringen ten opzichte van 1990. Het is nog niet duidelijk of de Nederlandse doelen daardoor moeten worden aangescherpt en wat dit dan betekent voor de voor de verschillende sectoren.

De rol van de provincie bij de totstandkoming van RES 1.0

De provincie is actief betrokken bij het opstellen van de RES en heeft de totstandkoming op meerdere wijzen ondersteund:

- Ruimte bieden voor lokale zoekprocessen, binnen provinciale ruimtelijke kaders

Wij hebben de ruimte gegeven aan (samenwerkende) gemeenten voor lokale zoekprocessen, en daarbij de landelijke ambitie van 35 TWh actief ingebracht. Dit heeft geresulteerd in een stevig bod in de regio U16 met een wezenlijke bijdrage aan de landelijke opgave.

De ambities ten aanzien van duurzame energie hebben uw Staten vastgelegd in onze Omgevingsvisie provincie Utrecht. De Provinciale omgevingsvisie Utrecht benoemt de wettelijke mogelijkheid van het inzetten van het provinciale ruimtelijke instrumentarium.

De ruimtelijke randvoorwaarden voor zonnevelden en windenergie zijn door uw Staten vastgelegd in de Interim Omgevingsverordening. Nieuwe locaties voor zon en wind worden beoordeeld op basis van de Omgevingsvisie en Interim Omgevingsverordening. Ganzenrustgebieden en Natura 2000 gebieden zijn uitgesloten voor zon en wind. In veel andere gebieden gelden randvoorwaarden. Een aantal belangrijke randvoorwaarden (bijvoorbeeld NNN, weidevogelkerngebieden, stiltegebieden, cultuurhistorische hoofdstructuur) hebben we middels een 'toolkit' actief onder de aandacht gebracht van gemeenten.

¹ RES U 16, bijlage 12 moties en amendementen, pagina 121

In de Omgevingsvisie provincie Utrecht is de visie opgenomen landschappelijke waarden te beschermen én te benutten als dragers en aanjagers van omgevingskwaliteit. De Interim Omgevingsverordening bevat ook regels voor tot het toestaan van nieuwe activiteiten in de Utrechtse landschappen. Voor het inpassen van duurzame energie in het landschap van het Groene Hart biedt het recent opgeleverde advies van de PARK's aanknopingspunten en inspiratie. Zoals we hebben aangegeven in onze reactie op het PARK-advies (statenbrief van 2 februari 2021), zoeken provincies en gemeenten elkaar op wanneer afstemming over provincie- en RES-grenzen heen nodig is. Dat gebeurt ook op het schaalniveau van het Groene Hart.

- Financiële ondersteuning van de projectorganisaties

In beide RES regio's is door de partners een projectorganisatie opgezet. Het opzetten, instandhouden en faciliteren van een projectorganisatie kost natuurlijk geld. Wij hebben, in aanvulling op de Rijksbijdragen en gemeentelijke bijdragen voor de jaren 2020 tot 2023 middelen beschikbaar gesteld om de projectorganisaties te bemensen. Daarnaast hebben wij ook middelen beschikbaar gesteld voor procesondersteuning en voor participatie.

- Participatie en 50% lokaal eigendom

Wij hebben aandacht gevraagd voor, en ondersteuning geboden aan participatieprocessen, die primair lokaal plaatsvinden, en bij het verankeren van 50% lokaal eigendom. Zoals toegezegd hebben wij een overzicht opgesteld waarin per gemeente de participatieactiviteiten zijn weergegeven. Dit is gebundeld in een infographic die is toegevoegd aan de tekst van RES regio U16 als bijlage 11. Wij hebben de training 'Regie op inwonersparticipatie' verzorgd; de RES organisaties en 17 gemeenten hebben hieraan deelgenomen. Ook hebben wij een aantal instrumenten ontwikkeld, zoals een Omgevingsscan en de Blauwdruk, die het participatieproces beschrijft vanuit de rol van gemeenten en een handleiding biedt per fase. De Blauwdruk bevat een overzicht van werkvormen voor participatie. We hebben een voorbeeld beleidskader ontwikkeld waarin richting gegeven wordt op het gebied van procesparticipatie, maar ook lokaal eigendom bij grootschalige energieopwekking. Via een "strippenkaart" kunnen gemeenten extern juridisch advies inwinnen over de haalbaarheid van hun beleidskader. Ten slotte hebben wij, zoals aan uw statencommissie toegezegd, de visualisatietools Windplanner en Tygron ter beschikking gesteld. De Windplanner is ingezet bij het proces in Rijnenburg en bij windpark Goyerbrug. Meerdere gemeenten hebben interesse getoond om gebruik te maken van deze visualisatietools voor participatietrajecten in zoekgebieden in de fase na het vaststellen van RES 1.0. Hiermee geven wij uitvoering aan motie 14 Maak RES Zichtbaar.

- Ondersteuning energiecoöperaties

De energiecoöperaties uit de provincie Utrecht hebben zich eind 2020 verenigd in koepelcoöperatie Energie van Utrecht. Deze koepelcoöperatie heeft een projectenbureau opgericht, met behulp van een kwartiermaker en een startsubsidie die beide mogelijk zijn gemaakt door ons. Lokale energieprojecten kunnen sinds kort gebruik maken van het landelijke ontwikkelfonds voor energiecoöperaties, waarvoor ook wij middelen beschikbaar hebben gesteld. Met onze ondersteuning kunnen energiecoöperaties verder professionaliseren, en kunnen risico's en aanloopkosten van projecten worden opgevangen. Hiermee zijn belangrijke randvoorwaarden ingevuld om samen met lokale organisaties de ambitie van minimaal 50% lokaal eigendom te kunnen realiseren, zoals we ook aan Uw Staten hebben toegezegd..

- Onderzoek naar potentie aardwarmte, aquathermie, en biogas

Ten behoeve van de Regionale Structuurvisie Warmte (RSW) doen wij verschillende onderzoeken.

In opdracht van de provincie wordt onderzoek gedaan naar de potentie van aardwarmte (dieper dan 500 meter). Daaronder valt ook de verkenning naar diepe en ultradiepe geothermie. In opdracht van de provincie wordt ook onderzoek gedaan naar de potentie van grootschalige aquathermie, waarbij warmte wordt gewonnen uit het oppervlaktewater bij meren en plassen, rivieren en grootschalige waterzuivering. Dit onderzoek is nagenoeg afgerond. Het onderzoek 'Bio-energie in de provincie Utrecht' is eind 2020 afgerond. Uw Staten zijn hier op 5 januari 2021 over geïnformeerd. In dit onderzoek is de potentie van biogas in kaart gebracht en is aangegeven onder welke randvoorwaarden biogas (aanvullend op bestaande wetgeving) op duurzame wijze ingezet kan worden. Deze randwaarden zijn opgenomen in de Omgevingsvisie en zijn verwerkt in het voorstel voor de Omgevingsverordening.

Korte beschrijving RES regio U16

In de RES regio U16 is in RES 1.0 het bod ten opzichte van de concept-RES concreter gemaakt. RES 1.0 van RES regio U16 heeft ook de ambities per gemeente inzichtelijk gemaakt.

Het bod van 1,8 TWh per jaar wordt onderbouwd met 4 bouwblokken:

Onderdeel van ons bod	Hoeveelheid in TWh totaal	Waarvan zon in TWh	Waarvan wind in TWh
Bouwblok 1: Gerealiseerde opwek + Pijplijnstatus 'zeker'	0,438	0,295	0,143
Bouwblok 2: Zon op dak	0,3-0,5 TWh (Ambitie in bandbreedte)		
Bouwblok 3: Lokale zoekprocessen	1,164	0,765	0,399
Bouwblok 4: Continue samenwerking en ontwikkeling	Hiervoor is nog geen ambitie op te nemen.		

Voor projecten die al zijn gerealiseerd of die met de status 'zeker' in de pijplijn zitten (bouwblok 1) kan met grote zekerheid worden gesteld wat de opbrengsten zijn. De bijdrage uit realisatie van zon op dak (bouwblok 2) en lokale zoekprocessen (bouwblok 3) kennen een minder grote zekerheid. Deze bouwblokken moeten de komende jaren concreter worden gemaakt door het uitwerken van zoekgebieden naar concrete projecten en het benutten van de potentie van zon op dak. In de praktijk kan deze concretiseringslag betekenen dat plannen anders worden ingevuld of zelfs dat plannen uitvallen. Hier wordt door de regio rekening mee gehouden. Bouwblok 2 heeft een bandbreedte omdat de realisatie van zon op dak veel afhankelijkheden kent zoals de medewerking van de eigenaar en de beschikbare netcapaciteit, waardoor daken mogelijk niet bruikbaar of aansluitbaar zullen blijken te zijn. Bouwblok 3 moet als een tussentijds resultaat worden gelezen. Dit bouwblok is namelijk in beweging en bij het concreet maken van de zoekgebieden kunnen de getallen hoger of lager uitvallen. Dit onderstreept het belang van bouwblok 4 waarin de samenwerkende overheden van de RES regio U16 samen kansrijke gebieden voor duurzame opwek blijven verkennen. Deze nieuwe plannen zijn nodig in het geval dat huidige plannen niet haalbaar blijken en zorgen voor de continue ontwikkeling en uitvoering naar RES 2.0 en verder.

Bouwblok 1 tot met 3 geeft een potentiële ruimte aan van 1,902 tot 2,102 TWh per jaar. Daarnaast komen aanvullende locaties via een voortgaand participatieproces in beeld in bouwblok 4. Alles bij elkaar is het voldoende om vertrouwen te hebben dat de RES regio U16 het bod van 1,8 TWh per jaar gestand zal doen, al is waarschijnlijk dat aanvullende locaties uit blok 4 noodzakelijk zijn om planuitval te compenseren.

RES 1.0 gaat ook over warmte. In hoofdstuk 4 is de Regionale Structuurvisie Warmte (RSW) opgenomen. De RSW gaat over bovenlokale en regionale afstemming en samenwerking en heeft een wisselwerking met de transitie visies warmte van gemeenten.

De RSW 1.0 bevat een inventarisatie van de warmtebronnen in de regio en een voorstel voor afstemming over bovengemeentelijke bronnen (bronnen met de potentie om in meerdere gemeenten warmte te leveren). Deze inventarisatie geeft input aan de lokale Transitievisie Warmte (TVW) die voor eind 2021 door iedere gemeente moet worden vastgesteld. De TVW's bieden informatie over de warmtevraag in de gemeenten en welke duurzame warmtebronnen het meest waarschijnlijke alternatief is. Er is dus een wisselwerking tussen de RSW en de TVW. Daarom is regionaal afgesproken om de TVW's te monitoren en te gebruiken als input voor de RSW2.0 die in 2023 moet worden geactualiseerd. Op dat moment is mogelijk ook meer bekend over de daadwerkelijke beschikbaarheid van aardwarmte in RES regio U16.

In de RES regio U16 zijn afspraken opgenomen over het gezamenlijk in te vullen vervolgproces. Bestuurlijke ijkmomenten zijn afgestemd met de andere Utrechtse RES'en en vastgelegd in Q4 2021, Q2 2022 en Q3 2022, waarop de voortgang wordt gemonitord. De RES regio U16 stelt een uitvoeringsplan op voor de volgende fase.

Juridische en andere relevante kaders

Dit voorstel vindt zijn grondslag in het Klimaatakkoord en de Klimaatwet. Gedeputeerde Staten zijn op grond van artikel 158, eerste lid onder b van de Provinciewet betrokken bij het opstellen van de RES'en. Zij handelen daarbij in overeenstemming met artikel 2 van de Klimaatwet.

De RES is een strategische verkenning. De opgaven en ambities uit de RES krijgen juridische status in de verankering in het instrumentarium van de Wet Ruimtelijke Ordening of de Omgevingswet. In het Klimaatakkoord is vastgelegd dat de RES 1.0 bestuurlijk wordt vastgesteld door de gemeenteraden, Provinciale Staten en algemeen besturen van de waterschappen. Daarmee kan RES 1.0 juridisch worden geduid als zelfbinding van de besturen die de RES hebben vastgesteld.

De inzet van onze provincie bij het opstellen en uitvoeren van de RES'en past binnen het Programmaplan Energietransitie 2020-2025 (Programmaliijn 2 Duurzame energie) en de programmabegroting 2021 (Beleidsdoel 4.2 Het ruimtelijk kader wordt gevormd door de Omgevingsvisie provincie Utrecht en Interim Omgevingsverordening provincie Utrecht, vastgesteld door uw Staten op 10 maart 2021).

De werkwijze bij het opstellen van de RES'en is vastgelegd in de handreiking 1.0 (december 2018) en 1.1 (oktober 2019) van het Nationaal Programma RES (NPRES), opgesteld met het Rijk, IPO, VNG en Unie van Waterschappen. De manier van samenwerken met regionale partners is vastgelegd, de participatiemomenten, en de wijze en momenten van besluitvorming. In de handreiking is vastgelegd dat RES 1.0 op uiterlijk 1 juli 2021 wordt vastgesteld en deze daarna door de RES regio wordt doorgeleid naar het NPRES.

Vanaf medio 2022 zal de Omgevingswet het juridische kader bieden voor de maatregelen die zijn opgenomen in RES 1.0, en die nodig zijn om het bod van RES 1.0 te realiseren. De Elektriciteitswet regelt de bevoegdheid van Rijk, provincie en gemeente bij vergunningverlening voor opwek van duurzame energie; installaties voor de opwek van windenergie tussen 5 en 100 MW vallen in principe onder de vergunningverlenende bevoegdheid van de provincie, maar kunnen worden gedelegeerd aan een gemeente.

Voor RES 1.0 zelf is volgens het NPRES geen MER verplicht. De meeste grotere projecten voor het duurzaam opwekken van elektriciteit die uit de RES 1.0 voortvloeien, zullen veelal MER-plichtig zijn. Na het vaststellen van de RES 1.0, werken de partners samen uit hoe om te gaan met het instrument milieueffectrapportage. Gezamenlijk onderzoek naar milieu- en natuureffecten kan meerwaarde hebben voor overkoepelende thema's. Sommige gemeenten nemen de meest kansrijke zoekgebieden voor windenergie nu al mee in de MER voor hun omgevingsvisie

Argumentatie

Alle overheden, Europees, nationaal, provinciaal en lokaal, zijn verantwoordelijk voor het klimaatbeleid in het eigen domein. Ook de provincie Utrecht heeft klimaatdoelen vastgelegd. Met het vaststellen van de RES 1.0 geven wij invulling aan een belangrijk deel van ons klimaatbeleid. De beide RES'en geven een adequaat en proportioneel antwoord op de vraag uit het Klimaatakkoord om een bod te doen. Daarbij hebben wij bij het opstellen van de RES'en met name gelet op de volgende punten:

- Het bod is realistisch en robuust

De RES 1.0 regio U16 biedt voldoende mogelijkheden om het bod van 1,8 TWh gestand te doen. Het bestuurlijk commitment is aanwezig, de potentie voor zon op dak is in kaart gebracht en er zijn locaties en zoekgebieden voor grootschalige opwek met zon en wind op land geïdentificeerd. Er is sprake van een aanvullende zoekopgave (Bouwblok 4) om de compensatiemogelijkheid bij eventuele planuitval en daarmee de robuustheid van het bod te borgen. Bouwblok 4 moet verder worden aangevuld met meer zoeklocaties. We gaan het gesprek aan met gemeenten over het in beeld brengen van meer zoeklocaties. Daarmee kan de robuustheid van het bod in geval van planuitval worden geborgd. Wij hebben er vertrouwen in dat we samen met de partners deze zoekopgave kunnen invullen. Mocht door planuitval en door het uitblijven van gezamenlijke vulling van bouwblok 4 de haalbaarheid onder druk komen staan, dan zullen wij - conform de Omgevingsvisie provincie Utrecht² – nagaan of logische locaties die passen binnen de Interim Omgevingsverordening voor met name windenergie worden benut. Lokale initiatieven betrekken we daar ook bij. Daarmee is, en blijft het bod robuust, tegenvallers kunnen worden opgevangen. Tegelijk ligt hier ook nog een uitdaging. De locaties en zoekgebieden moeten verder worden geconcretiseerd. Hiervoor zijn nadere uitwerkingen, onderzoeken en zorgvuldige participatieprocessen noodzakelijk.

- Het bod is ruimtelijk inpasbaar en heeft oog voor ruimtelijke kwaliteit

De RES regio U16 heeft in een ruimtelijke zoektocht, rekening houdende met de randvoorwaarden voor inpassing en ruimtelijke kwaliteit voldoende potentiële locaties opgeleverd. In Bouwblok 3: "Lokale zoekprocessen van gemeenten" en Bouwblok 4: "Continue samenwerking en ontwikkeling" zitten voldoende alternatieve mogelijkheden. De locaties hebben de potentie om te kunnen voldoen aan de ruimtelijke randvoorwaarden zoals gesteld in de Omgevingsvisie provincie Utrecht en de Interim Omgevingsverordening, met als kanttekening dat er nog aanvullend onderzoek en verdere uitwerking moet plaatsvinden om dit nader te kunnen beoordelen.. Het gaat hierbij onder andere om inpasbaarheid in het NNN en de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS).

In RES regio U16 is gekozen voor maximale inzet zon op dak, toepassing van de zonneladder en het zo veel mogelijk benutten van de potentie van windenergie langs infrastructuur, op bedrijventerreinen en in agrarische gebieden.

² Paragraaf 4.3 van de Omgevingsvisie provincie Utrecht: *Mochten binnen het tijdsplan voor de RES'en in een gemeente de afgesproken doelen niet gehaald worden en logische locaties niet benut worden, dan zijn wij bereid ons volledige instrumentarium uit de Omgevingswet in te zetten, teneinde voldoende duurzame energie opwek te realiseren.*

- Participatie heeft plaatsgevonden

Bij de start van het RES proces zijn afspraken gemaakt over de wijze waarop de burgers worden betrokken bij de totstandkoming van de RES. Een zorgvuldige participatie is immers essentieel om de bekendheid van, en het draagvlak voor de RES te vergroten. Regionaal is afgesproken dat de participatie en de communicatie primair lokaal wordt georganiseerd. Daarbij heeft elke gemeente haar eigen werkwijze gekozen. Veel gemeenten hebben uitnodigingskaders of zoekgebieden met actieve participatie van inwoners opgesteld. Alle gemeenten hebben met hun inwoners gesproken over de gemeentelijke bijdrage aan het gezamenlijke RES-bod.

Na het vaststellen van de Ontwerp-RES U16 is vooral op lokaal niveau gezocht naar locaties voor opwek van duurzame energie. RES regio U16 heeft aangesloten op de lokale context en verschillende fasen waarin gemeenten zich bevonden, en is doorgebouwd op bestaande participatiestructuren. Zo konden inwoners en andere belanghebbenden het beste betrokken worden. Meer hierover is te vinden in de bijlage 1 en 11 bij RES 1.0. Vanuit de regio zijn de lokale processen ondersteund met onderzoek, kennis en afstemming. Daarnaast zijn er regelmatig zowel brede bijeenkomsten als kleinere tafelgesprekken geweest met regionale stakeholders. Ook zijn een-op-een gesprekken met enkele organisaties uit het maatschappelijke veld met een belang in natuur, milieu, ruimtegebruik, landbouw en energie gevoerd. Ten aanzien van warmte is in warmteateliers gesproken met energiecoöperaties en regionale stakeholders. De resultaten uit de participatie hebben bijgedragen en sturing gegeven aan de totstandkoming van de RES 1.0 en verschillende bijlagen (onder andere het rapport LandID en de thematische agenda elektriciteit en warmte).

De participatie is vanzelfsprekend niet klaar met het vaststellen van RES 1.0. Bij de concretisering van zoeklocaties en bij verankering van locaties via het omgevingsinstrumentarium zal opnieuw participatie plaatsvinden.

- Netimpact is in kaart gebracht

Door netbeheerder Stedin is een netimpact-analyse opgesteld. Daarbij is gekeken naar de spanningen en investeringen die nodig zijn om het netwerk aan te passen voor het bod, en de haalbaarheid daarvan.

Netbeheerder Stedin heeft de in maart 2021 aangeleverde zoekgebieden getoetst aan de elektriciteitsinfrastructuur en vastgesteld welke netinvesteringen waar en wanneer nodig zijn om de RES opgave mogelijk te maken. In de netimpact-analyse zijn 19 'knelpunten' benoemd waar netinvesteringen nodig zijn om de opgegeven opwekvermogens aan te kunnen sluiten. Daarvan zijn er 2 urgent.

Stedin benadrukt het belang om in het 4e kwartaal van 2021 een nieuwe toets uit te voeren als ijkpunt voor de maakbaarheid van het RES bod en als vertrekpunt voor een uitvoeringsprogramma. De verwachting is dat het RES bod in Q4 namelijk verder is uitgewerkt en dat diverse gemeenten meer zekerheid kunnen bieden over hun bijdrage aan het bod.

In de netimpact analyse van Stedin wordt geconstateerd dat de verhouding zon en wind niet optimaal is, en leidt tot een inefficiënte benuttingsgraad van de netinfrastructuur. Stedin adviseert de spreiding van zon-op-dak, zon-op-land en wind-op-land op regionaal niveau in balans te brengen en hiermee de benodigde netuitbreidingen te verminderen. Stedin doet een oproep om direct door te pakken op de verdere uitwerking en concretisering van plannen om tijdig de benodigde netcapaciteit beschikbaar te krijgen. Met een groter aandeel wind kan de vraag naar extra netcapaciteit verminderd worden; er zijn dan wezenlijk minder investeringen in de uitbouw van het netwerk nodig.

Het bod van RES regio U16 is realiseerbaar, maar er zal in de komende tijd aandacht moeten zijn voor optimalisatie en het zo efficiënt mogelijk benutten van het netwerk.

Conclusie

De RES regio U16 geeft een adequaat en proportioneel antwoord op de vraag uit het Klimaatakkoord om een bod te doen. Het bod doet recht aan de urgentie en aan de mogelijkheden van de regio. De hoogte van het bod, de onderbouwing daarvan, de robuustheid en de mogelijkheden om planuitval te compenseren beoordelen wij positief. De ruimtelijke uitwerking strookt op het huidige uitwerkingsniveau met het beleid van de provincie. De participatie van bewoners is op een zorgvuldige wijze ingevuld. Het netwerk kan aangepast worden aan het bod, al is optimalisatie mogelijk. Het bod kan nu worden vastgesteld, met de opdracht om de voortgang te bewaken en het bod verder uit te werken en de verhouding tussen zon en wind te optimaliseren.

Doelen en indicatoren

Met de RES'en wordt een bijdrage geleverd aan de landelijke doelstelling (Klimaatakkoord) van jaarlijks 35 TWh hernieuwbare elektriciteit in 2030. De provinciale ambitie, zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie, is dat in 2030 minimaal 55% van het elektriciteitsgebruik hernieuwbaar wordt opgewekt. Realisatie van de RES-boden is nodig om dit doel te behalen. De doelstelling is ook als indicator vastgelegd in de Programmabegroting 2021 (programma 4 beleidsdoel 2). In de Omgevingsvisie is ook de ambitie voor de lange termijn vastgelegd: de provincie Utrecht is zo spoedig mogelijk en uiterlijk in 2050 klimaatneutraal.

Participatie

Zie onder argumentatie en inleiding

Financiële consequenties

Voor invulling van de provinciale rol bij de uitvoering van de RES'en (zie hierna bij 'vervolg') is in de Programmabegroting (programma 4 Energietransitie) structureel en meerjarig € 930.000 per jaar beschikbaar.

In deze fase van het RES-proces is nog niet bekend welke planologische besluiten voor windlocaties genomen dienen te worden en of dit door de gemeente of de provincie gedaan wordt. Duidelijk is wel dat dit aanzienlijk meer menskracht en middelen zal vragen dan nu voor handen is. Een voorstel voor extra middelen zal worden betrokken bij de integrale afweging voor de Kadernota 2023.

Vervolg

Rol van de provincie in de komende tijd

- Blijvende ondersteuning van de RES-regio's en projectorganisatie

De provincie zal ook in de komende tijd een ondersteunende rol voor de projectorganisaties en de partners, inclusief Stedin blijven spelen. Deze ondersteuning is essentieel om op de ingeslagen weg voort te kunnen gaan; de stap naar RES 2.0 kan niet worden gemaakt zonder de inzet van een deskundige projectorganisatie. Wij zullen onze inhoudelijke en financiële ondersteuning voortzetten.

- Intensieve samenwerking met partners bij het uitwerken van de plannen uit RES 1.0: de verdere zoektocht naar locaties, bij het concretiseren van zoekgebieden en bij de verdeling van bevoegdheden bij windprojecten

De plannen uit RES 1.0 moeten verder worden uitgewerkt. Wij zullen samen met de gemeenten blijven zoeken naar aanvullende locaties. We gebruiken die om de verhouding zon/wind te optimaliseren, maar ook om de doorgroei ná 2030 voor te bereiden. Wij staan open voor initiatieven vanuit de samenleving, vanuit bedrijven en vanuit lokale energiecoöperaties en die ten goede komen van de samenleving. Wij zullen de RES-partners ondersteunen bij eventueel benodigde onderzoeken.

De komende tijd wordt de samenwerking met het Rijk gezocht voor verkenningen naar mogelijkheden voor het opwekken van duurzame elektriciteit direct naast rijkswegen, op gronden van het Rijk. De Rijksoverheid heeft hiervoor het programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) opgezet. Samen met gemeenten maken we bij de minister van Economische Zaken en Klimaat over onze wens tot samenwerking kenbaar.

Bij projecten voor de opwek van windenergie ligt de bevoegdheid in de praktijk vaak bij de provincie (bevoegd gezag op basis van de Electriciteitswet 1998). De provincie kán die bevoegdheid delegeren naar een gemeente. Wij willen hierover per windlocatie afspraken maken met de lokale partners. Belangrijke elementen in de afweging omtrent delegatie zijn onder andere de complexiteit van het project (bijvoorbeeld in de investeringen voor netaansluiting, inpassing in een gebied met bijzondere waarden), grensoverschrijdendheid, benodigde expertise en menskracht, en het standpunt van de gemeente over de wenselijkheid van delegatie van de bevoegdheden.

- Bewaken algemene voortgang en opstellen tussenbalans medio 2022

Wij zullen bewaken dat de procedures voor vergunningverlening binnen het kader van het Klimaatakkoord worden doorlopen. Het Klimaatakkoord voorziet vergunningverlening uiterlijk 1 januari 2025, en realisering van alle maatregelen gereed op 1 januari 2030. Wij zullen de route daarheen samen met de partners gezamenlijk uitwerken, en blijven monitoren zoals wij ook aan uw Statencommissie hebben toegezegd.

Wij zullen eind 2021 eerst met de gemeenten een tussentijdse meting doen. We zullen dan speciaal aandacht geven aan de verdere verkenningen van alternatieve locaties, en de compensatiemogelijkheden voor eventuele planuitval.

Zoals in het voorgestelde besluit onder 4 staat opgenomen zien wij medio 2022 als een belangrijk ijkmoment om samen met de partners een tussenbalans op te maken (midden tussen RES 1.0 en RES 2.0). Wij willen dit onderdeel van het besluit als volgt uitwerken:

- Medio 2022 is zicht op de ambities van de nieuw gevormde gemeenteraden.
- Medio 2022 is ook het moment waarop zicht zou moeten zijn op de start van de ruimtelijke procedures, gelet op de planning om uiterlijk 1 januari 2025 vergunningen verleend te hebben.
- Wij zullen dan in beeld brengen of de plannen voldoende robuust zijn, de zoeklocaties voldoende concreet zijn, de aansluitbaarheid op het net gegarandeerd is, de balans tussen zon en wind vanuit het oogpunt van een efficiënte benutting van het net voldoende geoptimaliseerd is en of participatie heeft plaatsgevonden.

- Tevens zullen we in de tussenbalans meten of er voldoende compensatiemogelijkheden voor planuitval zijn, of vergunningverlening tijdig zal kunnen plaatsvinden, of logische locaties daadwerkelijk benut zijn, en of initiatieven van onderop ingebracht en benut zijn.
 - Op basis daarvan zullen wij in beeld brengen of inzet van provinciale ruimtelijke instrumenten gewenst of noodzakelijk is.
- Participatie, lokale initiatieven en mede-eigendom

Bij de verdere uitwerking zal de maatschappelijk participatie een constante zijn. Bij zoekprocessen, maar ook bij de formele besluitvorming zullen burgers en belanghebbenden hun inbreng blijven houden. Wij zullen betrokkenen stimuleren om initiatieven in te brengen of op te halen. Wij zullen de betrokkenheid van energiecoöperaties, natuur- en milieuorganisaties, bewonersorganisaties en lokale ondernemers blijven stimuleren en blijven ondersteunen, zoals we ook aan uw Staten hebben toegezegd.

De provincie zal de inzet uit het Klimaatakkoord voor 50% lokaal eigendom verder ondersteunen, en plaatselijk initiatieven van energiecoöperaties aanmoedigen en met kennis en financiële ondersteuning helpen om projecten van de grond te krijgen. Gemeenten kunnen via de Uitvoeringsverordening Subsidies Energietransitie (USET) ondersteuning krijgen bij de uitvoering van participatieprocessen.

Planning

Na het besluit tot vaststellen van de RES 1.0 regio U16 in de gemeenteraden, Provinciale Staten en algemene besturen van de waterschappen zal deze worden aangeboden aan het Nationaal Programma RES (NP RES). Daarmee begint ook de fase van uitwerking – met veel nader onderzoek – en realisatie.

Het halen van de doelen uit het Klimaatakkoord in 2030 en 2050 vraagt een programmatische aanpak van de realisatiefase. RES 1.0 is een stap in dat proces. Mijlpalen:

- Medio 2022 stellen wij een tussenbalans op en leggen deze aan u voor
- 1 juli 2023 RES 2.0, de eerste van de tweejaarlijkse actualisaties wordt u worden voorgelegd.
- Voor 1 januari 2025 zijn alle maatregelen waarmee het doel van 35 TWh gehaald moet worden rechtsgeldig vergund, zoals vastgelegd in het klimaatakkoord.
- Op 1 januari 2030 moet de opwek met zon (op dak en op land) en met wind operationeel zijn, en moet in totaal 35 TWh per jaar worden opgewekt.

Het warmtehoofdstuk uit de RES'en zal naast de Regionale Structuurvisie Warmte eind van dit jaar ook lokaal zijn uitgewerkt. Door de gemeenten wordt daarnaast dit jaar een gemeentelijke Transitie Visies Warmte (TSW) opgesteld.

De internationale en nationale verplichting om klimaatverandering tegen te gaan is dringend en dwingend, en staat geen uitstel of afstel toe. Wij nemen onze verantwoordelijkheid, en nemen de maatregelen die een passende bijdrage leveren. Wij staan voor onze verplichting die we met het klimaatakkoord zijn aangegaan.

Alleen door elkaar als partners vast te houden, te steunen en aan te moedigen wordt deze grote opgave voor ons en onze regionale partners haalbaar. RES 1.0 is een belangrijke bijdrage in onze mondiale missie om de toekomst voor ons en de mensen na ons veilig te stellen.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

Ontwerp-besluit

Besluit op 22 september 2021 tot vaststelling van RES 1.0 regio U16

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 22 september 2021

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 22 juni 2021,
met nummer UTSP-997885275-16355,
van afdeling Stedelijke Leefomgeving (SLO)

Overwegende dat:

- De provincie Utrecht het Klimaatakkoord uit 2019 heeft onderschreven en de verplichting heeft aanvaard om samen met regionale partners te werken aan een gezamenlijk aanbod per RES voor het opwekken van duurzame energie
- Meer tijd is genomen om het bod voor de RES 1.0 regio U16 af te ronden, en derhalve het regionale bod in oktober 2021 aan het Rijk aan te leveren
- Met het onderschrijven van het Klimaatakkoord en het overnemen van de doelen in de provinciale omgevingsvisie tevens commitment is aangegaan om de doelen zoals opgenomen in de RES voor 2030 te realiseren

Besluiten:

1. De Regionale Energiestrategie 1.0 van de RES regio U16 vast te stellen;
2. In te stemmen met inzending van de Regionale Energiestrategie 1.0 van de RES regio U16 naar het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NP RES);
3. GS op te dragen om in overleg met de regionale partners de uitwerking en realisatie van de RES vorm te geven, te bewaken en te faciliteren binnen de kaders van de Omgevingsvisie, (interim) Omgevingsverordening en de tijdslijnen van het Klimaatakkoord;
4. GS op te dragen om, na overleg met de RES-partners, medio 2022 een tussenbalans op te stellen en voor te leggen aan Provinciale Staten en daarin inzicht te geven of dan ook:
 - a. de plannen voldoende robuust zijn, zoeklocaties voldoende concreet zijn, de aansluitbaarheid op het net geborgd is, de verhouding zon en wind voldoende geoptimaliseerd is, en er in voldoende mate zicht is op een zorgvuldige ruimtelijke inpassing,
 - b. nadere participatie heeft plaatsgevonden en/of initiatieven van onderop ingebracht en benut zijn en er zicht is op minimaal 50% lokaal eigendom,
 - c. per locatie afspraken zijn gemaakt met de betreffende gemeente(n) over de planologische besluitvorming en vergunningverlening, gericht op zorgvuldige en tijdige besluitvorming,

- d. er voldoende aanvullende locaties zijn als compensatiemogelijkheden voor planuitval,
- e. afhankelijk van de inzichten onder a tot en met d: of inzet van provinciale ruimtelijke instrumenten op specifieke locaties gewenst of noodzakelijk is.

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters